

GÖÇ OLGUSU VE TOPLUMSAL YAPIYA ETKİSİ

Recep ÖZKAN^a

Öz

Farklı bilim alanlarının farklı şekillerde tanımladığı göç, insanlık tarihinin her aşamasında var olan bir olgudur. Ortaya çıkış biçimine göre farklı isimlerde sınıflandırılmaktadır. Ekonomik, siyasi, toplumsal, terör vb. nedenlerle hem ülke içinde hem de ülkeler arasında gerçekleşmektedir. Son yıllarda çok daha öne çıkan göç olgusu, tüm dünyayı ilgilendiren bir konu olarak gündemdeki yerini korumaktadır. Hem göçün gerçekleşmesi hem de göç sonrası durum, siyasi ve ekonomik olarak önemli bir sorun olarak birçok bilim alanının inceleme konusu olmaktadır. Bu çalışmada; göç olgusunun ortaya çıkardığı sorunlara sosyolojik bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır. Tarama modeli niteliğinde olan bu çalışma bir durum tespiti olarak değerlendirilebilir.

Göç alan yerlerde ortaya çıkan çarpık yerleşim sonucu kentlerin yapısı bozulmakta, ortaya çıkan kültürel çatışma kimlik krizini beraberinde getirmektedir. Kültürel alışkanlıkların, yaşam biçiminin değişmesi, aile yapısındaki farklılaşmalar, değer çatışmaları gibi çok değişik durumların ortaya çıkması göçmenlerde kimlik bunalımını ortaya çıkarmaktadır. Orya çıkan kimlik bunalımı ise göçmenlerin içinde yaşadıkları toplumla tam olarak bütünleşmelerini zorlaştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Toplum, Aile, Toplumsal Yapı, Getto, Gecekondu.

MIGRATION CASE AND ITS EFFECT ON SOCIAL STRUCTURE

Migration, defined by different fields of science in different ways, is a phenomenon that exists at every stage of human history. *It is classified under different names according to the type of its appearance. Migration takes place both within the country and*

^a Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, recepozkan33@hotmail.com

between countries together with the economic, political, social, terror etc. reasons. The phenomenon of migration, which has become more prominent in recent years, remains on the agenda as an issue that concerns the whole world. Both the realization of migration and the post-migration situation are the subjects of studies in many fields of science as a politically and economically important problem. In this study; a sociological point of view has been tried to be brought to the problems raised by the phenomenon of migration. This study, which has the characteristics of survey model, can be considered as a due diligence.

As a result of the distorted settlements that emerge in the areas allowing immigrants, the structure of the cities is disrupted, and the resulting cultural conflict brings about identity crisis. The emergence of a variety of situations such as the changes in cultural habits, lifestyle, the differences in family structure, and value conflicts raises identity crisis among immigrants. The identity crisis that emerges makes it difficult for immigrants to fully integrate with the society in which they live.

Key words: Migration, Society, Family, Social Structure, Ghetto, Slum

Giriş

İnsanlık tarihi ile ortaya çıkan göç olgusu, birçok bilim dalının ilgi alanına girmektedir. Bu bilim dallarından birisi de sosyolojidir. Türkyılmaz (1998, s. 3) de göç olgusunu en geniş açıdan ele alan bilim dallarından birinin sosyoloji olduğunu belirtir. Göçü ortaya çıkaran sebepler ve göç sonucu oluşan durum birçok yönüyle sosyolojinin ilgi alanına girmektedir. Çünkü toplum bilimi olarak adlandırılan sosyoloji, toplumu öyle ya da böyle etkileyen her olayla ilgilenmek durumundadır. Özellikle göç olgusu, sebep ve sonuçları bakımında tam anlamıyla sosyolojinin konusu içindedir.

Kavram olarak göç, farklı bilim dallarında farklı tanımlarla ortaya çıkmaktadır. Eski dilde hicret kavramıyla açıklanan göç (Zaim, 2006, s. 327), Türk Dil Kurumu sözlüğü ve Onuncu kalkınma planında (2014); ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle birey veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda ise kişilerin; yaşadığı coğrafi mekânı, kendilerine has sebeplerle sürekli veya geçici olarak yerleşmek düşüncesiyle terk ederek yeni bir mekâna yerleşmesi (Türkyılmaz, 1998, s. 2) olarak ifade edilmektedir. Koçak ve Terzi (2013: 164) de benzer bir tanım yaparak, göçü evrensel bir olay olarak tanımlamaktadırlar. Çiçekli (2013, s. 3940) ise kişi ya da grubun, ülke içinde bir yerden bir yere gitmesi veya uluslararası bir sınırı geçmesi, süre ve nedenine bakılmadan yer değiştirme sonucu ortaya çıkan

nüfuz hareketliliği olarak tanımlar. Ayrıca sonuçları itibariyle de göç, coğrafi mekân değiştirme sürecinin ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısını değiştiren nüfus hareketi olarak da tanımlanabilmektedir (Özer, 2004, s. 11).

Petersen, nedenleri bakımından dört değişik tipte göçten bahsetmektedir. Bunlar; ilkel, zoraki, zorlayıcı ve serbest göçlerdir (Kaygalak, 2009, s. 11-12). Ayrıca göç olgusu; insanların çeşitli sebeplerden ötürü bireysel ya da topluluklar halinde yaşadıkları yerleri uzun veya kısa süreli kalıcı veya geçici olarak değiştirmeleri olarak da ifade edilebilir (Nakhoul, 2014, s. 4). Dolayısıyla göç hem ülke içinde hem de ülkeler arasında, bireysel ve gruplar arası gerçekleşen coğrafi mekân hareketliliği olup sonuç itibariyle ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısına etkisi olan/toplum yapısında olumlu ve olumsuz değişimlere neden olan bir olgudur.

Göç olgusu, ortaya çıkış biçimine göre farklı isimlerde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalardan ilki göç hareketlerinin yönüne göre yapılan sınıflamadır. Ülke içerisindeki yerleşim birimleri arasındaki hareketliliğe 'iç göç'; ülke dışındaki hareketliliğe ise 'dış göç' denilmekte olup bu durum günümüzde ise 'uluslararası göç' olarak ifade edilmektedir (Nakhoul, 2014, s. 4, Sağlam, 2006, s. 34). Aksoy'da (2012, s. 194-195) göçü ortaya çıkaran nedenleri; iklim kaynaklı göç, ekonomik kaynaklı göç, siyasal kaynaklı göç, eğitim kaynaklı göç, beyin göçü, emekli göçü olarak altı şekilde sınıflandırır. Dolayısıyla göç hareketliliği her durumda bir nedene bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü hiçbir milletin ya da grubun veya bireyin önemli bir gerekçe olmadan yaşadığı/vatan edindiği yeri/coğrafyayı bırakarak başka bir yere göç etmesi pek mümkün görünmemektedir. Zorunlu ve isteğe bağlı olarak gerçekleşen göç hareketliliğinde, bir gerekçe -önemli sayılabilecek bir zorunluluk- bulunmaktadır. Zorunlu göçte de iki durum söz konusudur. Bunlardan birincisi bireyin kendi isteği olmasına karşın, bu istek birey dışındaki faktörlerin etkisiyle oluşmaktadır. Geçim sıkıntısı nedeniyle ya da daha rahat yaşam arzusu ile bireyin istemeyerek de olsa gönüllü olarak göç etmesi. İkincisi ise, bireyin istek ve arzusu dışında, başka güçlerin etkisi özellikle de devlet tarafında zorla buldukları yerden başka bir yere hatta başka ülkelere hareketliliğe zorlanmasıdır. Bu duruma en uygun örnek Kırım Türklerinin bir gece ansızın evlerinden, yurtlarından koparılıp, olmadık işkencelerle başka yerlere zorla sürülmeleridir. Bu ikinci durum bir başka şekilde sürgün olarak da adlandırılmaktadır.

İnsanların yaşadıkları yeri bırakarak başka bir yere gitmeleri sonucu gerçekleşen göçü ortaya çıkaran ya da insanların yaşadıkları yerleri bırakarak bir başka yere göç etmelerine sebep olan birçok etkenden söz etmek mümkündür. Bunlar arasında; 1- İşsizlik, 2- Doğal afetler sonucu ilk yaşanan yerin yaşanılmaz hale gelmesi, 3- Nüfuz artışı sonucu tarım alanlarının azalması, tarlaların bölünmesi ve geçim sıkıntısının ortaya çıkması, 4- Çocuklara daha iyi eğitim imkânı sağlama isteği, 5- Daha iyi bir yaşam standardına kavuşma isteği, 6- Terör, işgal vb. sebeplerle can ve mal güvenliğinin sağlanamaması, 7- Geniş ailede diğer kardeşlerin büyümesiyle ailenin aynı evde barınamaması, 8- Gelin kaynana geçimsizliği, 9- Şehir hayatına özentisi, 10- Tarımda makinalaşma sonucu iş gücüne olan ihtiyacın azalması 11- Emeklilik günlerini daha iyi bir ortamda, yerde ya da iklimde geçirme. vb. sayılabilir. Bu nedenlerle yaşadıkları yerlerden başka bir yere göç edenlere göçmen denilmektedir. Bu isim farklı bölgelerde farklı şekillerde ifade edilmektedir. Bazı durumlarda göç edenler, göç ettikleri bölgenin ismiyle, bazı durumlarda da göç edenlerin çeşitli özelliklerinden dolayı farklı isimle anılmaktadır. Bulgaristan göçmenleri, Selanik göçmenleri vb. gibi. Bazen de, göç sonunda yerleşilen yerde daha önce yaşayanların göç edenlere, onların çeşitli özelliklerinden dolayı farklı isimler taktıkları görülmektedir.¹

Göç olgusuyla birlikte bilimsel literatüre çeşitli kavramlar da gitmiştir. Göç olgusu üzerine konuşulurken bu kavramların anlam ve işlevlerinin tanımlanması ve iyi bilinmesi önemlidir. Bu kavramlardan bazıları aşağıda tanımlanmaktadır.

A. Göçmen

Halk arasındaki yaygın kullanımıyla, daha çok bir ülkeden başka bir ülkeye kendi arzuları dışında çeşitli uygulamalar sonucu göç etmek zorunda kalanlar göçmen olarak nitelendirilmiştir. Türkçe Sözlükte (1998) göçmen kavramı; kendi ülkesinden ayrılarak, yerleşmek için başka ülkeye giden kimse, “*muhaçir*” şeklinde tanımlanmaktadır. Taşkın (2014, s. 1) ise yasal olarak bulunduğu ülkeyi çoğunlukla ekonomik nedenlerden dolayı isteği doğrultusunda terk ederek diğer ülkeye yasal yollardan (yetkililerin izniyle) giriş yapıp yasalar çerçevesinde o ülkede yaşayan bireye *göçmen* (*migrant*, *immigrant*) adı verildiğini belirtir. Fakat genel kullanıma ve bilimsel araştırmalara bakıldığında, yaşadığı yerden çeşitli sebeplerle başka bir yere

¹ Kayseri'nin bazı köylerinde Selanik'ten gelerek yerleşen göçmenlere, “tereke” denilmektedir. Bu isim, Selanik'ten gelenlerin buğday ölme aracına “tereke” demelerinden kaynaklanmaktadır.

giderek orada yaşamaya başlayan kişi, grup ya da topluluklara göçmen denildiği görülür. Göçmenlik ülkeler içinde de, bir ülkenin sınırları içinde de çok yaygın bir biçimde yaşanan bir olay (Karakas, 2001, s. 74) olarak günümüzde gündemdeki yerini korumaktadır.

Göçmen hareketlerinin sebepleri arasında biyolojik sebepleri de zikretmek mümkündür. Nüfusu süratle çoğalan bir ülkede, nüfusu pek yavaş fazlaşan bir ülkeye nazaran yurt dışına göçmen yollamağa daha mütemayildir. Çoğunlukla nüfuz hareketleri fakir ülkelerden zengin ülkelere ve demografik varlık gösteren bölgelerden zayıf demografik hareket gösteren yerlere doğru meydana gelir (Vergottini, 1949, s. 9). 1960'lı yıllarda Türkiye'den Avrupa ülkelerine doğru olan hareketlilik belirtilen nedenlerden dolayıdır. Göçmenlerin kitle halinde ya da münferit yaptıkları göçler, göç ettikleri yerlerde kendi varlıklarını kabul ettirmelerinde önemli rol oynamaktadır. Bu iki tür göçmen hareketleri arasında çeşitli farklar bulunmaktadır. Kitle halinde göçmen hareketleri ile normal göçmen hareketleri arasında başlıca şu farklar mevcuttur (Vergottini, 1949, s. 44):

- a- Kitle halinde göçmen hareketleri beklenmeyen büyük sebepler etkisiyle meydana geldiği halde normal göçmen hareketleri az çok sabit ve periyodik sebepler tesiriyle hâsıl olmaktadır.
- b- Kitle halindeki göçmen hareketleri önceden tahmin edilemez. Normal göçmen hareketlerinin devreleri ve zamanları genellikle önceden tahmin edilebilir.
- c- Kitle halindeki göçmen hareketleri istek dışı meydana gelir. Normal göçmen hareketleri ise fertlerin kendi istekleri ile gerçekleşir.
- d- Kitle halindeki göçmen hareketlerinde göçmenler kitleler halinde gerçekleştikleri halde, diğer göçmen hareketleri fertler ya da küçük gruplar halinde gerçekleşir.
- e- Kitle halindeki göçmen hareketleri beklenmeyen bir felaket vb. karşısında meydana geldiği halde, diğer göçmen hareketlerinin ortaya çıkmasında ise o kadar önemli sebepler yoktur.
- f- Kitle halindeki göçmen hareketlerinin meydana gelmesi büyük bir demografik, sosyal ve ekonomik sonuçlar ortaya çıkardığı halde normal göçmen hareketlerinde böyle ağır sonuçları görmek kabil değildir.

Kitle halinde gerçekleşen göçmen hareketlerinde demografik olarak belli bir çoğunluğun birlikte hareketliliği söz konusudur. Bu durumlarda insanlar çoğunluk halinde olmalarından dolayı azınlık psikolojisini çok fazla üzerlerinde

taşımazlar. Bu nedenle de, kitle halindeki göçmen hareketlerinde göçe katılanlar gittikleri yerde, daha önce sahip oldukları kültür unsurlarını yaşamaya ve korumaya daha fazla özen gösterirler. Çünkü belli bir çoğunluğa sahip olmak, başka bir ülkede bile olursa insanlarda yalnızlık duygusunun fazla hissedilmemesine neden olur.

Göç sonunda, göç eden insanların göç ettikleri yerlerde ikamet problemi ortaya çıkmaktadır. İlk zamanlar “başını sokacak bir yer” misali en iptidai yerlerde barınmak zorunluluğunda kalınmaktadır. Zamanla bu tür yerler şehir hayatında ayrı bir yerleşim yeri olarak ikamet mekânları arasındaki yerini almaktadır. Bu mekânlara da gecekondu-getto adı verilmektedir.

B. Gecekondu-Getto

Yasadışı, gizlice yapılan küçük konut (Türkçe Sözlük, 1998) olarak da tanımlanan gecekondu, genellikle düşük toplumsal konumlu göçmen gruplarının yoğunlaştığı, özel farklılaşmış mekânlardır (Köksal, 1986, s. 12). Bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kamusal ve özel kişilerin toprakları üzerine, toprak sahibinin istek ve bilgisi dışında onaysız olarak yapılan, barınma gereksinimleri devletçe ve kent yönetimince karşılanmayan yoksul ya da dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak (Altuntaş, 2001, s. 13) olarak da tanımlanmaktadır. Gecekondu ile Batıda kullanılan getto kavramlarının tam örtüşmediği söylenebilir. Gecekondu, daha çok ülke içi, kırdan şehre göç sonucu, göç edilen şehrin kenarlarında, başkalarının -özel mülkiyet ya da devlet- arazisi üzerine kaçak yollarla, özellikle de bir gecede alelacele yapılmış evlerin ya da barakaların oluşturduğu yerler olarak tanımlanabilir.

Gettolar, genellikle dış göç süreci ile bir topluma sonradan katılmış, düşük toplumsal konumlu grupların yerleştiği, düşük toplumsal konumlu kent alanları olarak tanımlanmaktadır. Sanayi toplumu kentlerinin özelliklerinden biri, toplumsal tabakalaşmaya göre belirlenmiş bir hiyerarşi içinde, farklı toplumsal tabakaya mensup grupların kentsel mekân içinde de fiziksel olarak ayrılmış alanlarda yaşamalarıdır. Gettolar da çoğunlukla, bu genel hiyerarşik yapı içinde en düşük konumlu alanlar olarak belirginleşmektedir. Çoğu zaman göçmenler, bu alanlarda diğer göçmen gruplarıyla ve toplumun yerli nüfusunun daha çok dışlanmış kesimleriyle bir arada yaşamaktadırlar (Köksal, 1986, s. 179). Gettolarda yaşayan göçmenler, beraberlerinde getirdikleri kendi geldikleri çevrelere özgü kurumların bu yeni ortamdaki koşullara uygun olarak değişmeye uğramasıyla oluşan, yepyeni bir ilişkiler sistemi kurmaktadır (Köksal, 1986, s. 80). Bu ilişkiler kendilerini diğer insanlardan

bir bakıma soyutlama eğilimini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü eski alışkanlıklarını yine eskiden olduğu gibi daha önce de beraber oldukları kişilerle sürdürmektedirler. Birbirlerine yettikleri ya da öyle algıladıkları için dışa açılma gereği duymamaktadırlar. İlişki kurulması gerektiği zamanlar da çeşitli problemlerle karşılaşmakta, çatışmalar yaşamaktadırlar. Çünkü göç toplumsal yaşamın birçok alanında değişimleri de beraberinde getirmektedir. Göçün yarattığı değişimler kimilerince “modern olmanın” şartı gibi görülürken, kimilerince de “geleneksel hayatın bozulması”, “kırdan gelen göçmenlerden kaynaklanan kentsel kültürün yozlaşması” (Koçak ve Terzi, 2012, s. 166) olarak yorumlanmaktadır. Bu durumda, toplumsal yaşamda ortaya çıkan değişimin yanında, göç edenler üzerinde de güçlü olumlu ve olumsuz değişimler kaçınılmaz olmaktadır.

Türkiye’de 1980’lere kadar olan dönemde gecekonduları getto olgusundan ayrı tutmak gerektiğini belirten Altuntaş, getto olarak ifade edilebilecek yerleşim alanları, 1980 ortalarında başlayan 1990’larda hızlanarak artan göç süreci sonunda oluşan ve ancak sınırlı sayıda olan yerleşim alanları içinde kullanılabilir. Diğer taraftan, Türkiye’de getto olarak ifade edilebilecek yerler, Batı’daki benzerlerinin özellikleri ile bire bir örtüşmez, ancak bazı yönlerden benzetilebilir (Altuntaş, 2001, s. 17) demektedir.

Gecekondu ve getto kavramlarının yanında, “*varoş*” da bir başka kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçe’de varoş ve getto kavramlarının olumsuzluk ifade ettiğini bildiren Altuntaş, varoşu, ekonomik olarak yoksun (yoksulluk görelisi ya da mutlak olabilir) alt sınıfta bulunanların oluşturduğu, suç oranlarının yüksek olduğu, devlete karşı radikal siyasal olayların meydana geldiği yerler (Altuntaş, 2001, s. 18) olarak belirtir. Gecekondu konusunda, özellikle üçüncü dünya ülkelerinde kullanılan bir diğer kavram da “*shanty town*”dır. Shanty town, kır ve kent etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir yerleşim birimidir. Bu bölgelerde oturanların temel özellikleri, şehrin sosyal ve kültürel hayatına katılma istekleridir. Buralarda sosyal olanaklardan yararlanma ve siyasete yakın ilgi söz konusudur. Türkiye’deki gecekonduları bir bakıma bunlara benzetmek mümkündür (Altuntaş, 2001, s. 16).

C. Göçün Getirdiği Değişim: Aile ve Toplum

Göç olgusu, toplumsal değişimin önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilir. Bu bakımdan göç, özellikle toplum bilimciler tarafından, toplumdaki değişimlere bağlı olarak nüfusun mekânda yeniden dağıtılmasını sağlayan bir süreç olarak da tanımlanır. Ancak herhangi bir mekân değişikliğinin göç olarak tanımlanabilmesi için, bu mekân değişikliğinin, etki

yaratabilecek kadar anlamlı bir uzaklık ve süreklilik içinde olması gerekmektedir (Köksal, 1986, s. 15). Göç sonucu yerleşilen yerin seçimi değişik şekillerde olmaktadır. Devletin iskân politikası burada önemli olmaktadır. Fakat daha çok göç edenlerin kendi istekleri yerleşilen bölgenin seçiminde etkili olabilmektedir. Bu durum ise, göç edenlerin, ilk yaşadıkları yerin coğrafi özelliklerini, daha önceden gelerek yerleşmiş tanıdık ve akrabalarının bulunmasını dikkate aldıklarını göstermektedir.

Seferberlik sırasında Artvin bölgesinden göç edenlerin yeni yerleşim yerlerini seçmelerinde yukarıda belirtilen nedenler rol oynamıştır. Daha çok ilk zamanlarda devletin iskân politikasına göre hareket edenler zamanla, önceki yaşadıkları yerlere benzer coğrafi özellikler taşıyan ve de akrabalarının bulunduğu yerlere doğru kayma eğilimi göstermişlerdir. Ayrıca savaş sonrası ilk yerlerinden daha iyi imkânlarla sahip yerleşim yerleri verilmesine rağmen “geri gitmeler, coğrafi şartlara alışkın olmama ve de memleket özlemi “bülül altın kafes misali” gibi etkenlerden kaynaklanmaktadır. İkinci kez tekrar göç edenlerin göç edecekleri yerlerde daha çok akraba ya da ilk yerlerinden tanıdık birilerinin bulunduğu bölgeleri tercih etmelerinde mensubiyet duygusunun ağır bastığını söylemek mümkündür.

Tarım alanlarının daralması ve makineleşmenin artması, karayollarının, ulaşım-iletişim araçlarının gelişmesi, halkın sağlık koşullarında görülen iyileşme, nüfus patlaması vb. nedenlerle kendine yeterli aile üretimini aşan, piyasa ve pazara dönük üretim hareketleri oluşmuş ve yeni olanaklar arayan kırsal kökenli halkın hareketliliği büyük ölçüde genişlemiştir. Böylelikle artık kalan iş gücü kentlere, iş alanlarına doğru akmaya başlamıştır (Yasa, 2002, s. 107).

Evlenen çocukların aileden ayrılma isteğinin sonucu olarak, miras paylaşımıyla toprağın küçülmesi sonucu geçim sıkıntısının artmasını ortaya çıkarmıştır. Bu sıkıntıdan kurtulma isteği daha büyük şehirlerde kısmet arama düşüncesini doğurmuştur. İletişim araçlarının artması, şehir hayatının köy ortamında her türlü iletişim araçları aracılığıyla tanınmasını ortaya çıkarmıştır. Bu şekilde köydeki yaşantıyla, köy hayatıyla şehir hayatı arasında bir kıyaslama yapma durumu ortaya çıkmıştır. Şehir hayatının ışıltılı ve çekici manzarası bireylerde aynı hayatı yaşama isteğini de beraberinde getirmiştir. Aslında bu etken, ortaya çıkan göç olgusunun -açıkça ifade edilmese de- altında yatan önemli bir nedenidir. İnsan her zaman elindekinden daha iyisini elde etme arzusundadır ve insanın yaratılışında olan bir özelliktir bu durum. Ötekiler gibi olma isteği, daha rahat, daha güzel bir yaşam her bireyin reddedemeyeceği bir

şeydir. Kırdan kente göç eden geniş kitleler, kent yaşamının gerektirdiği yeterli gelir ve eğitim olanaklarına sahip olmamanın yanında kentle bütünleşmede gerekli kültürel birikime sahip olamamanın getirdiği yetersizlik içinde “gecekondu” olarak tanımlanan bir yaşam tarzının bir parçası haline gelmişlerdir (2001 Yılı Aile Raporu, s. 107).

Göç sonucu, kente gelen aileler kente, kentin ücra yerlerinde barınma ihtiyaçlarını giderme yolunu seçmektedirler. Böylece yukarıda belirtilen özelliklere uygun olarak yaptıkları evlerinde barınabilmektedirler. Gecekondu ailesi olarak isimlendirilen bu aileler daha çok çekirdek aile özelliği gösterirler. Bu tür aileler çekirdek aile biçiminde kurulmasına rağmen, köyden ekonomik destek alırlar. Bu nedenle de şehre yerleşmelerine rağmen köyden kopmamaktadırlar. Dolayısıyla da köy ailesinin özelliklerini taşımaktadırlar. Bunun yanında kent ailesinin özelliklerine de sahiptirler (Kocacık, 1997, s. 16). Bu aile yapısına eklemeli aile de denilebilir.

İnsanlık tarihinden bugüne insanlar dünyanın birçok yerinde, çok çeşitli amaçlarla göç gerçekleştirmişlerdir. Göçe tabi olan insan toplulukları, gittikleri yerlerde, o yörenin insanlarıyla ilişkileri sonucu ya onlara uyum sağlamışlar ya da kendi kültürlerini tamamen koruma çabasına girmişlerdir. Uyum sağlamamada direnen topluluklarla o yörenin insanları arasında her zaman kıyasıya bir mücadele olmuştur. Mücadelede tarafların üstünlüğü, çoğu zaman kendi kültürünü muhafaza ederek bu kültürü diğerlerine aktarmada başarılı olanlardan yana olmuştur. Bazı zamanlar göç edenler kimliklerini kaybederek, göç ettikleri toplumla bütünleşmişler/yok olmuşlar. Bazı zamanlarda da göç edenler göç ettikleri yerlerdeki toplumlara kendi kültürlerini aşlamışlardır. Göç sonucu, göçün gerçekleştiği toplum içerisinde uyumlu bir hayat süremeyen topluluklar zaman içerisinde kendilerini kaybetmişlerdir.

Köylülükten yeni çıkan grupların ya da kentleşme deneyimi çok yeni olan üçüncü dünya ülkelerinin özgün kentsel ortamına yeni katılan grupların, yeni katıldıkları ortamdaki konumları oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir değişim sürecini de beraberinde getirmektedir. Bu değişim süreci oldukça karmaşık ve sancılı olmaktadır. Başlangıçta temel değerlerini kaybetme korkusu insanlarda, yeni katıldığı ortamın hemen tüm özelliklerine karşı bir direnç oluşturmalarını ortaya çıkarmaktadır. Öyle ki bu korku, benliğini kaybetme, yok olma endişesi, şehir ortamında yerleşim yeri olarak daha önce tanıdığı eş-dost, akraba ya da hemşehri ortamlarını tercih etmeye yöneltmiştir. Şehir ortamının baş döndürücü, ürkütücü ve kahredici yalnızlığı ancak bu şekilde ortadan kaldırılabilmektedir. Her şeyin paylaşıldığı, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte

akşamın karanlığına hatta gece yarısına kadar komşuluk ilişkilerinin iç içe gerçekleştiği, her şeyin birlik ve beraberlik içerisinde olup bittiği ortamdan gelen biri için şehir hayatının keşmekeşliği ve yalnızlığı ancak hemşehri ortamlarında hafifletilebilmektedir. Böylesi bir kümeleşme hemşehri mahallelerinin oluştuğu yerleşim birimlerini de beraberinde ortaya çıkarmıştır. Böylesi ortamlarda bireyler, geldikleri yerlerin özelliklerini hemen hemen aynen sürdürmek durumunda kalmaktadırlar. Adeta şehirdeki köy mahalleleri ortaya çıkmaktadır. Buralarda mahalle içindeyken, köydeki gibi giyinme, tavır ve hareketler, komşuluk ilişkiler, birbirlerine gidip gelme gibi olaylar köyden farksız bir şekilde sürdürülmektedir.² İlişkiler kendi içlerinde sürdürülmemekte, kabullenmede mesafeli davranan şehrin yerli ahalisiyle iletişim kısıtlı olmakta, karşılıklı dışlanmalar belirginleşmektedir.

Bu durum gizli bir kutuplaşmayı doğurmaktadır. Göç edenlerle yerli nüfuz arasında çok yönlü, açıktan ve gizli çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Bir taraftan eskiden sahip olduğu değerlerle içinde yaşadığı toplumun kültür unsurları arasında uyumsuzluk, diğer taraftan değişime direnememe sonucu değerlerde çatışma göç edenleri çeşitli sorunlarla karşı karşıya getirmektedir. Ana-baba çocuklar arası ilişkilerden iş ilişkilerine, komşuluk ilişkilerinden yerel yönetimlerle olan ilişkilere kadar her aşamada sorunlar beraberinde ortaya çıkmaktadır.

Göçmenlerle yerli nüfuz arasında ortaya çıkan çatışmalar daha çok ekonomik nedenli olup kriz ya da ekonomik darboğazın ortaya çıkmaya başladığı zamanlarda baş göstermektedir. Göçmen işçiler genellikle kendileriyle aynı işi yapan yerli işçilerden daha düşük ücret almakta ve daha kötü koşullarda yaşamaktadırlar. Bu durumda aralarında öznel bir ayırımın doğmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de yerli ve göçmen işçiler aynı toplumsal sınıf içinde iki ayrı tabakayı oluşturmaktadırlar (Köksal, 1986, s. 21).

Göçmenlerin gittikleri yere uyum ve bütünleşmeleri Oğrak (1998) tarafından şu şekilde belirtilmektedir: Birincisi; göçmenlerin en temel ihtiyaçlarından olan ve ailenin bir arada olmasını sağlayacak bir konuta sahip olmalarıdır. Böylece göç eden kişi veya ailenin kentte aidiyet hissine sahip

² Bu durma güzel örneklerden birisi, Adanadır. Özellikle iki binli yıllara kadar Saimbeyli'nin belli köylerinden Adana'ya gelenlerin belli mahallelerde toplandığı, adeta köy yaşamının modernleşmiş şeklini şehirdeki mahallede (kanal yurt) yaşadıkları görülmekte idi. İki binli yıllarda bu mahalle çeşitli nedenlerle terkedilmeye başlandı. Buradaki yaşayanlar farklı mahallelere taşındı. Fakat farklı mahallelerde olmalarına rağmen belli günlerde ve saatlerde birlikte işlettikleri ya da kendi mekânları haline getirdikleri toplanma yerlerinde – kahvehanelerde- sürekli şekilde bir araya gelmeye devam etmektedirler.

olacakları ilk aşama kat edilmiş olur. İkincisi; ailenin geçimini sağlamak üzere çalışabilir durumda olan aile üyelerinin istihdamıdır. Üçüncüsü; aile bireylerinin kentin çeşitli alanlarındaki fonksiyonlara katılabilirlikleri. Dördüncüsü; kentte kentlilere sunulan hizmetlere göçmenlerin ulaşabilirlikleridir (Oğrak, 1998, s. 39). Bu imkânların elde edilememesi yukarıda bahsedilen çatışmaları daha da belirginleştirmektedir.

Göç süreci, kendi başına aile yapısının çok çeşitli biçimlerde ve çeşitli sürelerde değişmesine neden olmaktadır. Konumları değişen aile üyelerinin oluşturduğu aile yapısı hem üretim hem de diğer işlevler bakımından oldukça farklı bir aile yapısını ortaya çıkarmaktadır (Köksal, 1986, s. 136). Kır kültürünün etkisinde erkek egemenliği altında yaşamaya alışmış aile bireylerinin, özellikle kadınların görece olarak bağımsızlaşması ve aile içi ilişkilerde görece olarak daha eşitlikçi eğilimlerin görülmesi (Köksal, 1986, s. 159), konumu sarsılan ve geleneksel kültürünü bırakamayan erkekle kadın arasında bir kültür çatışmasını da beraberinde ortaya çıkarmaktadır.

Bunların yanında, göç eden ailelerin ilköğretim sonrası okuma fırsatını yakalamaları ya da başka bir ifadeyle ailelerin eğitime bakışında değişme olmaktadır. Diğer yönden bakıldığında, göç edenlerin şehirlerde belli merkezlerde toplanması, bu toplanma sonucunda nüfuzun fazlalığının okullara yansması, kalabalık sınıf ortamlarını ve çok farklı eğitim düzeyine sahip çocukların birlikte öğretim görmesini de beraberinde getirmektedir. Göç veren bölgelerde ise, öğrenci sayılarında aşırı düşüş nedeniyle öğretmen sayısında azalmanın ortaya çıkması ya da öğrencilerin yakın bir okulda öğretimlerine devam etmeleri vb. sorunlar belirginleşmektedir.

Ailenin zamanla geçim sıkıntısına düşmesi; ailede çocukların, çalışmıyorsa anneyi de olumsuz şartlarda uygun olmayan işlerde çalışmak zorunda bırakmaktadır. Özellikle çocukların bu tür ortamlarda kötü alışkanlıklar edinmeleri ve okuldan uzaklaşmaları, suça yönelmiş çocukların sayısının artmasına neden olmaktadır. Bu durum ailelerde sağlıksız ilişkilerin ortaya çıkmasını, sosyal yönden sağlıksız ailelerin oluşmasını da beraberinde getirmektedir. Ailenin durumu toplumsal yapıyı da etkilemektedir. Çünkü sağlıklı aileler, toplumun bunalımlarını önlerken, sağlıksız aileler de toplumun bunalımlarını devam ettirir hatta toplumda yeni bir takım sosyal bunalımlara da yol açabilir. Hatta varsa toplumdaki bunalımları pekiştirir (Nurin, 1990, s. 161).

Farklı bir ortama giren insan grupları, beraberlerinde kendi kültür unsurlarını da götürürler. Kendi dillerini, dinlerini, yaşama ve yeme

alışkanlıklarını, düşünme biçimlerini de birlikte getiren bu insanlar yeni bir dünya oluşturur (Kuruyazıcı, 2001, s. 4) ve oluşturdukları bu dünyada bir taraftan kendi kültürlerini korumaya çalışırken diğer taraftan da içinde buldukları toplumla uyumlu yaşamaya çalışırlar. Bu durum ikinci kuşağın ortaya çıkmasıyla iyice karışıklık göstermeye başlar. Gittikleri ülkede yabancılardan beklenen, açıkça dile getirilmese de, uyum sağlamalarından çok, kendi kimliklerinden ödün vererek (Kuruyazıcı, 2001, s. 4) buldukları ülkenin kültürünü benimseyerek kendi benliklerini kaybetmeleridir.

Birey kente göçle birlikte kentle köy arasında kalan ortak öğelerin, her ikisine de benzeyen fakat kendine özgü bir bütünlüğü bulunan bir başka kültürün üyesi olmaya başlar (Güner, 1999, s. 235). Çünkü göç kişi kimliğinin ifadesini değiştirmiştir. Köyünde kendini bireysel kimliği (Ahmet, Ayşe, Mehmet, Fatma) ile ifade eden ya da herhangi bir ailenin veya aşiretin üyesi olan birey göç sonrası kentte kendini daha büyük kolektif kimliklerle ifade eder (Altuntaş, 2001, s. 20) duruma gelmek zorunda kalmıştır. Bu durumda bireyin göç sonrası, göç etmeden önce sahip olduğu bireysel bilincin önüne toplumsal bilincinin çıktığı ve hemşehrilik (mensubiyet) duygularının ister istemez ön plana geçtiği söylenebilir. Kente yeni göç eden birey, ancak hemşehrilik grupları ile kendini ifade edebilmektedir (Altuntaş, 2001, s. 21). Yeni geldiği ve hiç bir şey bilmediği kentte tutunacak bir dal arayan göçmenin ilk adresi, kendinden önce oraya gelmiş olan akraba ya da hemşerisidir. Onun bulunduğu yerde ikamet etmek ister. Çoğunlukla aynı yerden gelen göçmenler aynı mahallede toplanarak geldikleri yerdeki (köy) adetlerini aynen sürdürürler. Hemşeri, akraba grupları ya da etnik ve mezhep grupları, kolektiviteye ait olma duygusunu geliştirir ve kolektif kimlik bilincini yaratır (Altuntaş, 2001, s. 23).

Göç süreci ve bu sürecin ortaya çıkardığı farklılığın olumsuzluklarının yanı sıra olumlu yönlerinin de olduğu görüşünden yola çıkarak, göç sürecinin kültürel zenginlik olarak algılanabilecek, iki toplumda yaşamış olan, iki dili bilen, iki kültürü tanıyan göç kuşağı gençlerinin, onları zenginleştiren kimlik oluşum süreçleri yoluyla iki toplum arasında kültürel bir köprü kurabilecek nitelikte (Tapan, 2001: 104) olmaları göç olgusunun olumlu yönü olarak değerlendirilebilir. Böyle bir manzaranın oluşmasında; göç edilen yerin halkının göç edenleri kabullenmesi, göç edenlerin kültürel altyapılarının iyi olmasıyla mümkün olabilecektir. Çünkü bu olumlu yönün ortaya çıkması, orada bulunanların önce kendi kültürlerini çok iyi tanımaları ve içinde yaşadıkları toplumla ilişkilerinde benliklerini kaybetmemeleri, olumsuz etkenleri ortadan kaldıracak özelliklere sahip olmaları ile mümkündür. Aksi durumda kişiliklerini kaybederek “ne oralı, ne buralı” durumuna düşmeleri kaçınılmaz

olur. Almanya'daki bazı Türk işçilerinin çocuklarının kendi benliklerini kaybetmeleri, Almanlar tarafından bile kabul görmemeleri, öteki sınıfına itilmeleri bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Türkyılmaz, göçlerin yeni problemler getirirken, aynı zamanda ülkenin sosyo-kültürel geleceğinde olumlu gelişmelere de sebep olduğunu belirterek göçün sebep olduğu olumlu ve olumsuzlukları şu şekilde belirtmektedirler (Türkyılmaz, vd.,1998, s. 5):

Göçün sebep olduğu olumsuzluklar: Şehirlerin fiziki ve sosyo-kültürel açıdan köye benzemesi, suç ve suça teşebbüs eğilimlerinin artması, Belediye hizmetleriyle ilgili sorunlarda artışların olması, Sağlık hizmetlerinin yoğunlaşması-aksaması. Göçün sebep olduğu olumlu şartlar: Resmi nikâhlarda artış, doğum oranlarında artış, Ülkedeki sosyal uyuma katkıda bulunma, Ülkedeki sosyal bütünleşmeye katkıda bulunma, Şehirleşme ve şehirleşmeye katkıda bulunma, Bireylerin yeni statüler elde etmelerine katkıda bulunma, Bireylerin sosyal dünyalarının değişmesine neden olma.

Eğitim seviyeleri, gelir durumları ve psikolojileri bozuk olarak kırsal kesimden kente göçen ailelerin, ilk etaptaki bazılarının devamlı olarak, kentte yerleştikleri ortam yani gecekonduları lüks ve gösterişli apartmanların hemen yanı başıdır. Aslında geldikleri yerdeki ortamdan pek de farklı olmayan yeni yaşam yerlerinin 3-4 metre uzağında ışıltılı, alabildiğince canlı ve lüks bir yaşam söz konusudur. Bir taraftan bu yaşantıları gören aileler ve özellikle çocukları, bir taraftan da televizyonlarda seviyeli beraberlikleriyle her gün ülke gündeminde ilk sıralarda boy gösteren mankenleri, boşandığı eşleri ve evleneceği eşleriyle paparazilerin baş menüsü olan sanatçıları! İzleyerek büyümektedirler. Bu durum onların, eğitim yoluyla bir yerlere gelmeleri yerine kısa yoldan köşeleri dönme heveslerini de su yüzüne çıkarabilecektir.

Yaşanılan bu çelişkili ortam, özellikle gençler üzerinde olumsuz etki yaratmakta, özenilen hayat şartlarına bir an önce kavuşma isteği onları illegal yollara sürüklemekte, kanunsuz işlere bulaşmalarına sebebiyet vermektedir. Durum böyle olunca da, göçmen ailelerin yaşadığı yerleşim merkezleri, ülke aleyhine faaliyet gösteren odakların yuvalanma merkezleri durumunu almaktadır. Kan davası, düşmanlık, vb. olumsuz koşullar nedeniyle göç edenlerin bu illegal yapılanmanın içine girmesi oldukça kolay gerçekleşmektedir.

Belli bir aşiret cemaat kültürü almış göçmenlerin geldikleri ortamdaki kültür çatışmaları, diğerlerine göre daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ne kadar aşiretten uzak olsa da daima denetlenme korkusu ve önemlisi aşiret kültürünün

etkisiyle geleneklere körü körüne bağlılık, çelişki ve iç çatışmaları devamlı gündemde tutmaktadır.

Toplumsal yapının korunması, toplumsal huzurun devamlılığını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle toplumlar, kendilerine dışarıdan karışan insanların en kısa zamanda kendi toplum yapısına uyum göstermesini istemektedir. Farklı bir ortama giren insan ise kendi varlığını koruma mücadelesi vermektedir. Bu karşılıklı mücadelede genellikle çoğunluğu oluşturan taraf galip gelmektedir.

Özellikle kır kökenli göçmenler, hangi ırk, din ya da dil grubuna dâhil olursa olsunlar, göç ettikleri ülkelerin iş gücü piyasasındaki konumları, konut piyasasındaki konumları ve yerli nüfusun kendilerine ön yargılı ve ayrımcı tavır almaları gibi durumlarla karşılaşmaktadır (Köksal, 1986, s. 19). Göçmenlerin çalıştıkları işler, ağır sanayi işleri, tehlikeli işler ya da çok pis sayılacak temizlik vb. iş kollarından ibarettir. Bu noktada da iş sahiplerinin ve yerli halkın milliyetçilik duyguları etkili olmaktadır. Bir ülke ya da bölgeye göçmen akını başladığında, daha önce orada alt kademedeki işlerde çalışan yerli işçilerin konumlarında yukarı doğru bir hareketlilik görülmektedir. Onların boşalttıkları yerleri ise göçmen işçiler doldurmaktadır.

Benzer durum göçmenlerin yaşadıkları konut durumlarında da görülmektedir. Göçmenler, göç ettikleri yerlerde oldukça sağlıksız koşulların mevcut olduğu evlerden oluşan mahallelerde toplanmaktadır. İş kollarında karşılaştıkları durum, yaşayacakları evlerde de karşılıklarına çıkmaktadır. Yerli halkın oturduğu mahallelerdeki evler, oralarda önceden beri oturanlarca ya verilmek istenmemekte ya da ekonomik anlamda çok ağır gelmektedir. Böylece göçmenler, kent görünümünden uzak, kendi imkânlarıyla yaptıkları evlerden oluşan mahalleler meydana getirmektedirler.

Son yıllarda Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen bireysel ve kitlesel göç farklı bir durum ortaya çıkarmaktadır. Daha çok zorunlu göç örneği gösteren bu durum, çan güvenliği öncelikli ve geldikleri ülkede-Türkiye'de geçici olarak algılanan göçmenler, oluşturulan toplama kamplarında barınmaktadır. Bunun dışında bireysel olarak gelerek ülkenin farklı bölgelerine dağılan Suriyeli göçmenlere de sıklıkla rastlanılmaktadır. Ülkelerinde farklı sosyal statülerde bulunan Suriyelilerin geldikleri yerde, çoğunluğunun statülerini kaybederek, zor şartlarda bir yaşam sürdürdükleri görülmektedir. Şartlar nedeniyle ne iş olsa yaparım, ne verirsен razı olurum mantığı, işverenin işine gelerek yüksek ücretli kendi insanını çalıştırma yerine, daha düşük ücretli göçmeni çalıştırmayı seçmektedir. Bu durum çok fazla dillendirilmese de, gerek Akdeniz gerekse

diğer bölgelerde gittikçe yaygınlaşmakta, yerli nüfuz işsiz kalmaktadır. Dolayısıyla içten içe bir nefret duygusu ya da başka sosyal patlamalara götürecek tavırların oluşması kaçınılmaz olacak gibi görünmektedir.

Sonuç

Genel anlamda insanların daha iyi bir yaşam sürme arzusuyla, ülke içi ya da ülkeler arası yer değiştirme sonucu vuku bulan göç olgusu, göç eden ve göç edilen ülkeler arasında ve göç edenler açısından birçok olumlu ve olumsuz sonuçları olmaktadır. Özellikle uluslararası göç sonucu; farklı kültürlere mensup insanların bir arada yaşama zorunluluğu, kültürel etkileşimin olumlu ve olumsuz yönlerden gerçekleşmesini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum beraberinde çatışmayı da getirmektedir. Çünkü uluslararası göç olgusu, farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşama, farklılıkların üstesinden gelme ve iletişim engellerini aşmaları gibi önemli sorunları da beraberinde getirmektedir (Aksoy, 2012, s. 293).

Türkiye açısından bakıldığında hem göç alan hem de göç veren yerlerde hem nüfus dağılımında hem de yatırımlarda bölgelerarasında dengesizlik görülmektedir. Göç alan yerlerde ortaya çıkan çarpık yerleşim sonucu kentlerin yapısı bozulmakta, ortaya çıkan kültürel çatışma kimlik krizini beraberinde getirmektedir. Birçok nedenlerin yanında günümüzde, şehir hayatının ışıltılı ve cazibeli yaşantısı göçmenlerde hayatlarında hiç görmedikleri bu yaşamın özlemine en kısa sürede gerçekleştirme duygusunu öne çıkarmaktadır. Fakat diğer taraftan, öteden beri sahip oldukları kültür ve değerler sistemi onların şehir hayatına ve orada yaşayanlara yaklaşımında tereddütleri de birlikte oluşturmaktadır. Bir tarafta önceden sahip olunan çok katı aşiret, inanç, kültür vb. kurallar diğer tarafta çekiciliğiyle bunları gölgede bırakmaya zorlayan yeni bir hayat tarzı. Bu ikilem içerisinde aileler özellikle çocuklarla çok sıkı çatışma ve kavgalar yaşamaktadırlar. Bu çatışma ve kavgalar çocukların aileden kopmasına kadar varmaktadır. Bunun yanında giyimden yemek yeme alışkanlıklarına, evdeki eşyalardan zevklere ve gelecek beklentilerine kadar birçok alanda değişim onları kapıda beklemektedir. Bu duruma uyum sağlayanlar ayakta kalırken, sağlayamayanlar ya da zorlananlar şehrin o acımasız ortamında kaybolup gitmektedirler. Çünkü göçmenler içinde yaşadıkları toplumla tam olarak bütünleşmede zorlanmaktadırlar. İnsanın toplumsal mensubiyetleri toplumsal çevre içinde insanın konumunu açıklar. Mensubiyetlerin diğerleri karşısındaki durumu ise insanın toplumda gerçekten nerede, hangi toplumsal katmanlarda olduğunu belirtir (Doğan, 2001, s. 245). Gecekondu ailesinin köyden getirdiği kırsal yaşam alışkanlıklarını kentte de

sürdürme eğiliminde olduğu, gecekondulu çevresinde buna uygun bir yaşam tarzı geliştirdiği görülmektedir. Göç eden ailelerin sosyal mekânları değişik oranlarda kırsal ve kentsel ögeler içerir. Sosyal mekân kente göçen insan için kır ile kent arasında yüzen bir görünüme sahiptir (Kartal, 1982, s. 135).

Yeni kuşağın kent yaşamına uyumunda en temel etken yine ailedir. Fakat aile de köyden getirdiği gelenek ve değerlerini koruma ve bu yolla çocukları kentin olumsuzluklarından uzak tutma isteğinde olduğundan çocuklarla arasında anlaşmazlık yaşamaktadır. Yaşadığı iki göz derme çatma gecekonduya topu verilmesi sonucu bir anda farklı bir servet sahibi olan gecekondulu, kendini birden apartman katında bulmaktadır. Şehirli olmanın ilk adımını altığı apartman dairesinde gecekondulu, köylü, göçmen gibi sıfatlardan kurtulabileceğini düşünebilmektedir. Oysaki alışkanlıklardan ve geçmişte kazanılan tavır ve davranışlardan bir anda kurtulmanın pek mümkün olmadığını farkında olamamaktadır. Biçimsel olarak içinde bulunulan şehirlik ortamında karşılaşacağı problemlerin farkına ilk anda varamamaktadır. Fakat zaman içerisinde, şehirli ya da apartmanda yaşamının getirdiği ve alışık olmadığı uyulması gereken zorunluluklarla yüzleşince şaşırabilmektedir. Ortak kullanım alanlarında uyulması gereken kuralların daha önceki yaşamında alışık olmadığı şeyler olması, ortak kullanım alanları ile ilgili olarak katılmak zorunda olduğu ekonomik giderler, uyması gereken zorunlu kurallar onu her yönüyle bir cenderenin içine sokmaktadır adeta. Bu durumdan kendince kurtulma çareleri aramak yoluna da gidebilmektedir.³

Köyünden gecekondusuna taşıdığı akraba, komşuluk ilişkileri, hemşerilik uygulamalarını bu ortamda bulamayacaktır. Adeta modern bir kapalı hapisane ortamında kendisini zor bir yaşam içinde bulabilecektir. Ekonomik anlamda giderleri artacak, uyması gereken zorunlu davranış kurallarıyla yüz yüze kalacaktır. Çatışmaya ve de bunalıma düşme kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca kırsal kent arasına sıkışmış bu aileler içerisinde kuşaklar arası çatışma ve huzursuzluk da öne çıkmaktadır. Çocuklarla anne-baba ve anne babanın birbirleriyle arasındaki çatışmalar aile birliğini zedelemektedir.

³ Mersin Erdemli ilçesinde gecekondulu mahallesinin, TOKİ kontları yapılarak başka bir yere, modern çok katlı binalara taşınmasında bu durumun ilginç örneklerine rastlanılmaktadır. Önceden oturdukları gecekonduda babasıyla birlikte geniş aile örneği gösteren baba oğula, devlet aynı apartmanda altı üstlü daireler verir. Ayrı kapılardan girilen bu iki daire baba oğlu birbirinden ayırmaktadır ve kabul edilen bir durum değildir. Alışkanlıklara terstir. Dolayısıyla bu probleme baba oğul, tavanı delerek merdivenle iki daireyi birbirine bağlayıp çözüm bulmuşlar ve mutlu mesut yaşamaya devam etmektedirler.

Sonbahar aylarında büyük şehir terminallerinde taşra otobüslerinden inen yolcuların bagajlarına bakıldığında gecekonduda yaşayanların ne tür eşyalarla memleketlerinden geldikleri ve şehir hayatına nasıl uyum sağladıkları hakkında bilgi edinile bilinmektedir. Aynı durum yıllarca Almanya da yaşayanlarda dahi görülmektedir. İşçilerin izin dönüşü bagajları ya da yüklerinde köyünde ekmek yaptığı sacından, peynirine, bakliyatından giyeceğine kadar birçok şeyi görmek mümkün olmaktadır.

Alışkanlıkları, dayanışmaları, örgütlenmeleri, ilişkileri ve yaşantıları itibariyle kır kente taşıyan bir yeni yerleşme biçimi söz konusu olmaktadır (Gökçe, 1996, s. 93). Böylece kırdan taşınan gelenekler, adet ve töreler doğrultusunda kentte bir yaşam sürdürülmeye çalışılması ortaya çıkmaktadır. Bu durumda da aynı durumda olanlarla bir yakınlık ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise hemşehriciliği pekiştirmektedir. Onlar olmadan kent hayatının zorluklarına katlanılamayacağı, onlarsız kentin bir anlam ifade etmeyeceği gibi düşünceler ortaya çıkabilmektedir. Hatta bu durum siyasal tercihlerine, oy kullanmalarında hemşehriciliğin öne çıkmasına dahi neden olmaktadır. Çünkü insanların içinde buldukları ortama geçmişlerini de taşımaları gibi bir özelliği söz konusudur.

Bütün bunlar göç sonucu kente gelen insanlarda “bir taraftan kır özelliklerini kente taşımaya çalışmak, diğer taraftan kent özelliklerine uyum sağlamak zorunda kalan kırla kent arasına sıkışmış, yaşamlarında zaman zaman kente tepkiyi zaman zaman da kır özlemi sergileyen bir alt kültür oluşturma (Gökçe, 1996, s. 91) durumunu ortaya çıkarmıştır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Altuntaş, N. (2001). Gecekondu, getto ve kimlik, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 11-28.
- Canatan, K. (1990). *Göçmenlerin kimlik arayışı-konuk işçilikten yerleşik göçmenliğe*, İstanbul: Endülüs Yayınları.
- Çiçekli, B. (2013). *Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü*, (Basım yeri belirtilmemiştir),
- Deniz, T. (2014). *Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye*, TSA, 18(1), 176-204.
- Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*, Ankara: Sistem Yayıncılık.

- Gökçe, B. (1996). *Türkiye’de toplumsal yapı ve toplumsal kurumlar*, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Güner, N. (1990). Gecekondu ailesi, 1. aile şurası bildirimleri içinde, Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yay.
- Karakaş, M. (2001). *Yüksel pazarkaya ile göçmen yazını üzerine bir söyleşi, gurbeti vatan edenler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kartal, S. K. (1982). Kentleşme sürecinde toplumsal değişme odağı olarak Ankara, T. Erder (Der.) Kentsel Bütünleşme Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara: Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yayını, No.4, 1982, s.123-163.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin mültecileri neoliberalizm koşullarında zorunlu göç ve kentleşme*, Ankara, Dipnot Yayınları, 11-12.
- Kocacık, F. (1997). Sivas’ta kent ailesi, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* İçinde, Sayı. 7-8.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri, *KAÜ-İİBF Dergisi*, 3(3), s.164. 163-184.
- Köksal, S. (1986). *Refah toplumunda “getto ve Türkler”*, İstanbul: Nadir Kitap.
- Kuruyazıcı, N. (2001). *“Almanya’da oluşan yeni bir yazın tartışması” gurbeti vatan edenler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Nakhoul, T. E. (2014). Uluslararası işgücü göçü ve Türkiye, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi.
- Nurin, N.t (1990). Türkiye’nin sosyal gelişmesinde ailenin rolü ve önemi, I. Aile Şurası Bildirimleri, Ankara: Aile Araştırma Kurumu.
- Oğrak, A. (1998). Göç, sosyal değişme ve bütünleşme (Güneydoğu Anadolu’dan İzmit’e göç eden aileler örneği), Doktora Tezi, Sakarya:
- Onuncu kalkınma planı (2014). *Göç özel ihtisas komisyonu raporu*, Yayın No: kb: 2858 - ÖİK: 712
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, kentlileşme ve kentsel değişme*, Bursa,
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme, *Türkiyat Araştırmaları*, 5, 33-44
- Tapan, N. (2001). *İki kültür arasında bir köprü, gurbeti vatan edenler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Türkaslan, N. (1997). Bursa İlinde meskûn Bulgaristan göçmenlerinin etno-sosyolojik incelenmesi, Doktora Tezi, Ankara:

- Türkçe Sözlük, (1998). *Türk Dil Kurumu*, Ankara:
- Türkyılmaz, A. vd., (1998). *Doğu ve güneydoğu Anadolu'dan terör nedeniyle göç eden ailelerin sorunları*, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Vergottini, M. D. E, (1949). *Göçmen hareketleri*, Ankara: Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü.
- Yasa, İ. (1979). *Yurda dönen işçiler ve toplumsal değişme*, Ankara: TODAİ.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9/2, 1685-1704,
- Zaim, S. (2006), Türkiye'den göçler, IV. oturum değerlendirmesi: Zeytinburnu Belediyesi.
- 2001 Yılı Aile Raporu, (2002). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

